

Olika dimensioner i kommunikation

Avsnitt 3

Av: Jonas Pedersén

Nu fasiken min finaste fröken Jansson är det dags för det handboken går ut på, lite instruktioner om hur man ska kunna interagera socialt med alla andra. Det jag har sagt innan är grunden för vad resten kommer handla om, så ha det i bakhuvudet när du läser och kanske tar till dig strategierna. Det jag hade tänkt att beskriva nu handlar om de tre olika dimensionerna i kommunikation. Nu vet jag att tusen pseudo-vetenskapliga sociologer och psykologer fick en unison stroke, de kan ju bevisa att det finns minst 87½ dimensioner av kommunikation, inte bara tre! Det är säkert sant också, men dessa är de tre jag använder mig av när jag ska avkoda en situation, och därför är det bara de tre som jag skriver om här. De tre är:

- Vad som sägs
- Vad som menas
- Vad personen vill

Det är inte säkert att de olika dimensionerna är olika i alla situationer, väldigt ofta menas det som personen vill och vid ett fåtal lyckliga tillfällen vill personen det den säger. Men jag ska bryta ner det för dig på mitt underbara pedagogiska sätt, speciellt de två sista. Det som sägs kommer jag inte gå igenom så mycket, för det är helt enkelt orden som en människa lyckas hulka upp när den öppnar käften.

Vad som menas

Det här är alltså vad orden betyder och det är här som min chiffernyckel har kommit bort, troligen din också. Vi kan börja med det absolut mest förvirrande men vanligaste exemplet:

- Hej, hur är det?

Tro det eller ej, men detta är faktiskt ingen fråga angående ditt allmäntillstånd. Jag vet inte om du redan vet det, men jag själv fick reda på det för inte alls länge sen. Det är en fras som svensken använder för att starta ett samtal om något helt annat, troligen för att svensken är så blyg att den inte vågar säga det den vill direkt. Om vi ska bryta ner vad som sägs så är det en fråga angående din psyko-sociala och fysiska status, men det som menas är bara en standardfras som ska leda in i ett annat samtal, det är därför det är viktigt att man alltid svarar: "Bra, hur är det själv?" Människor kan på allvar bli arga om man svarar ärligt på den frågan om man inte känner dem, jag har fått skäll för det. Som vanligt bad jag om ursäkt och såg ut som en hundvalp som inte visste vad den gjort för fel när den kissade på ryamattan trots att husse nyss gav mig beröm när jag kissade på en annan, grönare matta.

Ett annat exempel på diskrepansen¹ mellan vad som sägs och vad som menas är din te-älskande kavaljer som vi tidigare har snackat om. I det exemplet är det tydligt att det finns en skillnad mellan vad som sägs och vad som menas. Andra exempel är:

"Ska du äta mer av det där?" - Får jag ta din mat?

"Ska du röka igen?" - Du röker för mycket.

"Gå ut du, jag har massa tvätt att vika så jag är nog sysselsatt ändå." - Går du ut behöver du inte

---

¹ I Fint ord va? Det betyder typ skillnaden mellan två saker, akademiker måste använda krångliga ord för att de oftast faktiskt inte är så smarta som de vill framstå, därför har de uppfunnit ett eget språk för att låtsas som att de säger viktiga saker.

komma tillbaka igen.

Jag rekommenderar faktiskt inte att du försöker bryta ner alla de här koderna för att lista ut vad allt betyder, det är på tok för mycket arbete och när du väl har lyckats bemästra alla innebörder i en fras så har frasen säkert redan ändrat betydelse. Jag lovar, snart nog kommer kidsen att börja fråga varandra om de vill hänga med hem på snabbmakaroner eller TV-spel istället och då kommer du se bra jävla dum ut när en yngre snubbe bjuder med dig på te och du sliter av dig hotpantsen medan han sätter på vattnet och brer sconesen. Dessutom är detta, precis som allt annat, kontextbundet. Om du får en fråga angående ditt allmäntillstånd av en nära vän eller en familjemedlem så förväntas du att svara ärligt. Ju närmare människan står dig, ju ärligare ska du svara, därför blir det väldigt svårt att försöka lista ut i vad en fras betyder i alla olika sammanhang. Det jag själv fokuserar på är istället nästa dimension, för hur konstigt det än låter så är den faktiskt lättare att få grepp om.

Vad personen vill

Människor vill alltid något med sin kommunikation, oavsett om det är ett specifikt mål utanför det som sägs eller om det är att få förströelse genom att prata. Man säger liksom inte saker bara för att säga det om man inte vill säga det. Denna insikt är helt underbar för den ger oss en väg runt människornas krångliga koder. Om man bara kan lista ut vad personen vill när den säger något till oss så behöver vi inte ta omvägen kring vad som menas med det som sägs, för det är inte alltid samma sak. Vi fortsätter att använda samma exempel men med lite mer information:

Hon ringer upp mig klockan ett på natten, trots att jag vet att hon alltid somnar vid tio-tiden. Jag blir förvirrad när hennes röst inte lägger sig lika behagligt och lugnande i mina öron som den alltid har gjort under alla år jag har spenderat i hennes närhet.

- Hej Jonas... hur är det?

Den låter sprucken och jag förstår vad som har hänt, de visste inte om hennes pappa skulle överleva veckan ut, hon åkte aldrig till sjukhuset som hon sa att hon skulle...

Det som sägs här är samma fras, "hur är det?", det som menas med frasen är samma gamla vanliga ingång till samtalet, man förhör sig om statusen hos den man snackar med. Vi står varandra nära och jag hade utan att bryta mot några sociala regler (tror jag) kunnat berätta att jag som vanligt är sömlös och jävlig. Men i och med att jag har den andra informationen vet jag att det som sägs inte är det som menas och det som menas inte är det hon vill. Det hon egentligen vill är att ha någon att prata med, hon vill få frågan hur hon mår, inte höra hur jag mår eller börja prata om något allmänt. Därför ger jag inget ärligt svar, jag ger ett kort svar och frågar samma sak tillbaka. Det är alltid enklare att lista ut vad personer vill än vad som menas med det de säger. Vi tar ett annat exempel:

Hon håller fram sina naglar med alla krångliga krumelurer som målats på med kirurgisk precision och frågar mig med ett leende på läpparna:

- Vad tycker du om den här färgen?

Det som uttalas är alltså en fråga angående mitt tycke för en speciell färg, men det hon menar är: "Vad tycker du om mina naglar som jag har spenderat ett mindre u-lands BNP på?" Men likadant som med tröjan jag berättade om i ett tidigare avsnitt är det inte min ärliga åsikt som efterfrågas. Det hon egentligen vill är att få uppmärksamhet och bekräftelse. Det sköna är att man inte ens behöver ljuga i den här situationen, man kan säga: "Oj, de var riktigt skickligt gjorda." Eller: "Vilka små krumelurer." Allt godtas och tolkas av någon anledning som en komplimang, och vill du verkligen komma på vardagsnarcissistens goda sida så släng in en kommentar om att hon nog spenderat lika mycket pengar på frisyren.

Sen finns det givetvis de situationer där det som menas är samma som personens intentioner. Att

bjuda hem någon på te klockan sent på natten efter en krogrunda är som bekant en fråga om man vill kopulera lite innan man somnar, vilket också är vad personen vill.

Hur i hela Lucifers lya ska jag ha nytta av det här då?

Jo förstår du fröken Jansson, om man kan pinpointa vad en person vill i en situation så behöver vi inte försöka avkoda vad det är de säger. Vi tjuvkopplar så att säga hela situationen och skippar den dimensionen vi har problem med, då kan vi ändå interagera med människor fast vi inte förstår deras språk. Som i exemplet med min vän som ringer mig i mitten av natten, jag behöver inte ha grepp om de sociala koderna för att veta vad som förväntas av mig, för jag vet att vi är lika och hade min pappa dött så hade jag velat prata med någon vän. Frågan är hur vi ska veta vad det är som människor egentligen vill och det är här som det blir jobbigt för oss. Det viktigaste av allt är att minnas detaljer om människor, varje person är ett pussel som måste lösas för att vi ska kunna veta hur man ska bete sig i olika situationer. Allt måste analyseras och prövas, vissa saker är allmängiltiga, som till exempel att de absolut flesta vill få komplimanger, alltså kan vi dra slutsatsen att bekräftelse är ett rätt allmänmänskligt behov. Andra saker är mer individuella, som att vissa älskar närhet medan andra skyr den som pesten. Allt ifrån filmsmak till barndomsupplevelser är intressanta analysdelar som vi måste ta tillvara på. Du har påpekat för mig att jag lyssnar på människor och minns vad de säger, det är inte bara för att jag råkar finna människor jag gillar intressanta, utan det är även ett måste för att jag ska fungera så pass bra socialt som jag gör. Om man försöker lägga ihop delarna till en helhet för alla knepiga situationer kommer man snart börja ana ett mönster, och det är då man med större sannolikhet vet vad människors komplicerade kommunikation går ut på.

Men jag måste höja ett varningens finger här, människor tycker inte om när man tror sig veta vad de vill, så säg aldrig till en annan människa att du tror att det han vill är att gå ut någon gång, trots att han har stått vid dörren och trampat på fläcken i fem minuter som ett kissnödigt barn. Fråga istället: "Vill du att vi ska gå nu?" Vill man inte fråga rakt ut kan man säga en generell fras: "Nä, det är kanske dags att röra på sig." Vi måste alltså vara lika luddiga som det komplicerade böset för att inte trampa någon på tårna, men det är okej nu, för vi har helt plötsligt fått initiativet. När vi ställer frågor till våra medmänniskor visar vi att vi är intresserade och är det något människor älskar så är det sig själva. Detta gäller även om du inte ställer en fråga utan tror dig veta vad det är personen vill och agerar ut efter det. Låt oss säga att din farsa har börjat ringa dig en gång om dagen för att kolla hur det är med dig, något han aldrig har gjort tidigare. Om du av någon anledning inte vill fråga honom om anledningen till hans frekventa ringande, vilket man inte bör för det tolkar folk enligt mina erfarenheter som att man vill att de ska sluta ringa, så får du agera efter min strategi. Vi kan ana att han är orolig för dig på grund av omständigheter i ditt liv, du kanske har varit sjuk eller så har han fått reda på information som du inte vet att han har. Om du i det här läget träffar honom och berättar exakt hur det är med dig, att du har vänner som står dig nära och hjälper dig, att det går bra på jobbet och så vidare, kommer han kanske sluta oroa sig. Men om han egentligen inte var orolig från början utan har gått och blivit tvångsneurotiker på senare dar kommer han ändå inte tycka att det är otrevligt att du gav en liten redogörelse för ditt liv, troligen kommer han ändå att tycka att det var skönt. Fortsätter han ändå ringa kan du dra slutsatsen att han nog inte var orolig eller att din strategi inte hjälpte. Då kan du istället hitta en ny strategi eller försöka hitta en alternativ förklaring. Det du inte får göra är att utgå från att han är orolig från början och säga: "Men pappa, sluta vara så orolig, jag mår bra, jag har mina vänner och jag klarar mig alltid!" För då har du visat att du tror dig veta vad han vill och han kommer sannolikt att gå i försvarsställning. Dessutom kan han som sagt att tolka dig som att du tycker att det är jobbigt när han ringer, kom ihåg att vi talar olika språk.

För att verkligen förstå varför man måste tippa på tå framför människor kan vi göra en liknelse med våra middagsplaner. Jag bjuder hem dig på middag och tror mig veta exakt vad du vill ha, så jag gör en paj med ägg, vanlig mjölk och vitkål i. Omnomnom, men då har jag struntat fullständigt i vad du

egentligen vill ha och bara utgått från vad jag tror att du vill. Mitt straff här blir såklart att du kommer fisa sönder min lägenhet, men människors sociala allergier består av att vi omedvetet, på ett eller annat sätt, förnärmat dem. De kommer inte att reagera med oregelbundna tarmrörelser utan med aggressivitet och irritation. Att bara utgå från att jag vet exakt vad du gillar för mat är oförsämrat, och rätt korkat, samma sak gäller andra människor och deras intentioner. Och du MÅSTE minnas att när vi bryter mot deras regler så ÄR vi otrevliga mot dem. De skäller inte på oss för att de är dumma i huvudet, de skäller på oss för att vi har sagt väldigt olämpliga och otrevliga saker. Det är därför vi alltid måste fråga innan vi gör våra sociala pajer, är människan allergisk mot något? Vad är människan sugen på? Tycker den om basilika och så vidare. (Tycker den inte om basilika så kicka ut den, vad är det för jävla pucko?)

Detta blir ganska upphackat, men jag vill ge en liknelse till om vad jag menar. När jag får en skoluppgift, låt oss säga i sociologi, där frågan handlar om människor från olika kulturer så kan jag bara inte svara på ett korrekt och sakligt sätt. Jag vet vem läraren är, jag vet om hon är intresserad av genus-frågor eller av mångkultur eller liknande och jag blandar såklart in det i mitt svar. Sen avslutar jag alltid med någon klyscha om hur vi måste minnas att alla ändå i grund och botten är människor och att kulturen bara är en social skapelse yadayada. Allt är såklart ordbajseri och säger ingenting alls, men jag vet vad läraren vill höra, jag vet att hon vill att vi ska se saker på ett speciellt sätt och har man fått henne att känna sig som en bra lärare får man ett bra betyg. Det är vad hon vill höra, inte vad hon har menat med uppgiften som egentligen bara skulle kontrollera mina kunskaper om kurslitteraturen.

För att knyta ihop säcken, som vi säger på flumutbildningarna², så gäller det alltså för oss att lägga pussel med våra observationer. Vi måste förstå vad människor har för syfte med sin kommunikation eftersom vi har såna jävla problem att fatta vad de menar när de kastar ur sig ologiska meningar i skumma sammanhang. Det här är ett heltidsjobb och det är inte lätt. Jag önskar att jag i det här avsnittet hade kunnat ge dig en magiskt enkel lösning som gjorde dig fullständigt socialt kompetent, men det fungerar inte så. Vi måste välja, ska vi få skäll och vara förvirrade i alla situationer där vi har olyckan att träffa andra människor, eller ska vi försöka ta kommandot över dem? Man måste vara observant, man måste ha logiska system och analysera allt man ser. Det här är social forskning, vi försöker hitta orsakssamband, lägga ihop delar till helheter och pröva oss fram. Det är träning och misstag som gäller. I många fall kommer vi att ha fel, men då har vi garderat oss genom att vara lika luddiga som alla andra i vår kommunikation och kan börja om från början igen. För att använda matexemplet igen så måste vi jobba à la carte, fast utan att matgästen säger vad den vill ha. Ingen har sagt att det här skulle vara lätt, då hade den här handboken inte behövts.

---

2 Det betyder bara att sammanfatta eller att återkoppla till det man tidigare sagt. Jag vet inte varför alla är så kära i det uttrycket, det är ju helt jävla ologiskt, varför vill man stänga den där säcken? Är det inte bättre att ha den öppen så man kan lägga fler grejer i den eller ta ut det man inte vill ha?